

СПРАВА «САФАРОВ ПРОТИ УКРАЇНИ»

(CASE OF SAFAROV v. UKRAINE)

(Заява № 65239/14)

Стислий виклад рішення від 07 вересня 2023 року

У жовтні 2007 року заявником, після укладення договору купівлі-продажу земельної ділянки, посвідченого нотаріально, та отримання першої частини платежу, було сплачено податок з доходів фізичних осіб. Нотаріус, що посвідчувала договір, прозвітувала до податкових органів про зарахування сплаченого податку до бюджету. У травні 2008 року договір купівлі-продажу було розірвано тим же нотаріусом, а заявник повернув перший платіж покупцю. З огляду на наведене заявник вимагав від податкових органів повернути йому сплачений у зв'язку з розірваним договором податок з доходів, оскільки, не отримавши доходу, він сплатив його помилково. Разом із заявою він подав свою декларацію про доходи за 2007 та 2008 роки, в якій був зазначений нульовий загальний дохід. Податкові органи відмовили у задоволенні його заяви, посилаючись на частину п'яту пункту 11.3 Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» (далі – Закон України), якою було передбачено право на повернення надміру сплаченої суми податку на підставі річної податкової декларації, підтверджуючих документів про фактичну сплату податку та у разі невчинення нотаріальної дії щодо посвідчення договору відчуження об'єкта нерухомості. Заявник оскаржив цю відмову до суду. Київський апеляційний адміністративний суд задовольнив позовні вимоги заявника, встановивши, що він вжив усіх необхідних заходів для того, аби вимагати повернення коштів. Однак Вищий адміністративний суд України у квітні 2014 року залишив без задоволення вимоги заявника, пославшись на частину п'яту пункту 11.3 Закону України та зазначивши, що і договір купівлі-продажу, і договір про розірвання договору купівлі-продажу були посвідчені нотаріусом. До Європейського суду з прав людини (далі – Європейський суд) заявник скаржився за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), у зв'язку з відмовою податкових органів повернути заявнику суму надміру сплаченого податку з доходів, а також у зв'язку з тим, що підхід національних органів влади до розгляду його справи був незаконний і непропорційний. Розглянувши скарги заявника Європейський суд зауважив, що залишаючи вимогу про повернення сплаченого заявником податку без задоволення, органи державної влади, у тому числі суди, посилалися на частину п'яту статті 11.3 Закону України, яку вони, вочевидь, тлумачили як єдину можливу підставу для повернення помилково сплаченого податку з доходів, тобто якщо нотаріус не вчинив посвідчення договору. Враховуючи зазначене, у Європейського суду виникли сумніви, що втручання відповідало вимозі законності та не було свавільним, і як це могло якимось чином відповідати суспільному інтересу. Європейський суд визнав, що незалежно від того, чи виникла ця ситуація внаслідок

прогалини у законодавстві, тлумачення закону судом чи адміністративної практики – внаслідок неї на заявника, який, добросовісно сплативши податок в очікуванні отримання доходу і не зміг його повернути, коли не отримав платіж згідно з договором, було покладено надмірний тягар. З огляду на вказане Європейський суд констатував порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції.

За ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

- «1. Оголошує заяву прийнятною;
2. Постановляє, що було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції;
3. Постановляє, що: (a) упродовж трьох місяців держава-відповідач повинна сплатити заявнику такі суми, які мають бути конвертовані у валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу та додатково суму будь-якого податку, що може нараховуватися: (I) 62 200 (шістдесят дві тисячі двісті) євро в якості відшкодування матеріальної шкоди; і (II) 3 000 (три тисячі) євро в якості відшкодування моральної шкоди; (b) із закінченням зазначеного тримісячного строку до остаточного розрахунку на зазначену суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в період несплати, до якої має бути додано три відсоткові пункти;
4. Відхиляє решту вимог заявника щодо справедливої сатисфакції».